

Talousarvion 2024 laadintaohje

Kh 14.08.2023 § 175
199/02.02.00/2023

Valmistelija

Vt. kunnanjohtaja Touko Aalto 0405169332, talous- ja hallintosuunnittelija
Henna Breilin, 0405908235

Vuoden 2024 talousarvion laadintaohje on laadittu vuoden 2022 tilinpäätöksen, vuoden 2023 talousarvio ja taloussuunnitelma vuodelle 2024

Talousarviovalmistelu nivoutuu yhteen talouden tasapainottamisohjelman laatimisen kanssa. Talouden tasapainottamisohjelman mukaiset toimenpiteet lisätään osaksi talousarviota, kun valtuusto on hyväksynyt ohjelman.

Yleistä

Toivakan tilinpäätös 2022 oli 302.278,03 euroa ylijäämäinen ja tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja 208.834,07 euroa positiivinen. Hyvään tulokseen vaikutti etenkin merkittävästi ennakoitua korkeampina toteutuneet verotulot ja kunnan saama harkinnanvarainen valtionosuuden korotus. Koronapandemian myötä suojautumiseen liittyvät menot olivat edelleen normaalia korkeammalla tasolla ja myös testauksesta aiheutui edelleen kuluja. Myös sivistystoimessa on ollut käynnissä hankkeita koronan vaikutusten korjaamiseksi, joihin saatiin avustuksia.

Vuosina 2020-2022 kertyneiden ylijäämien johdosta kunta on pystynyt kattamaan vuonna 2019 syntynyttä alijäämää 2.016.657,79 eurolla. Vuonna 2022 investointitaso oli hyvin samankaltainen kuin aiempina vuosina alhaisempi ja tulo-rahoitus hyvällä tasolla, minkä johdosta lainaa ei ole tarvinnut nostaa. Vuoden 2023 talousarvio poikkeaa merkittävästi aiemmasta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen menojen ja niitä vastaavan rahoituksen siirryttyä hyvinvointialueille. Sekä verotulot että valtionosuudet alenivat tästä syystä merkittävästi, eikä niitä voi enää verrata aiempaan. Vuoden 2023 osalta valtionosuudet ovat kuitenkin vuoden 2022 lopussa tehtyjen päätösten mukaan hieman talousarviota korkeammat ja myös kevään verotuloennuste on kokonaisuutena talousarviota korkeampi.

Vuoden 2023 alkuperäinen talousarvio on 239 459 euroa ylijäämäinen. Alkuvuonna talousarviota myönteisemmin kehittyneet verotulot kohentavat ennustetta. Palkankorotukset ovat kuitenkin toteutumassa talousarviota korkeampina, mikä heikentää ennustetta. Verotulojen hyvään kehitykseen vaikuttaa ennusteita myönteisempi palkkatulojen kehitys sekä verovuodelta 2022 korkeammalla kunnallisveroprosentilla sekä yhteisöveron jako-osuudella maksetut yhteisöveron tilitykset.

Talousarvion raamin 2024 ja taloussuunnitelman 2025–2026 perusta Vuoden 2024 raamin pohjana on vuoden 2022 tilinpäätös sekä vuoden 2023 talousarvio ja taloussuunnitelma vuodelle 2024. Kuukausiraportin 5/2023 ennusteiden mukaan erityisesti verotulot olisivat toteutumassa talousarviota korkeampina. Käyttötalous on tämän hetken ennusteiden mukaan kokonaisuutena toteutumassa talousarvion mukaisena, mutta menoihin liittyy kasvupaineita erityisesti talousarviossa ennakoitua merkittävämpien palkankorotusten johdosta. Tämän hetken arvioiden

valossa vuosi 2023 olisi kuitenkin toteutumassa ylijäämäisenä. Kesäkuun kuukausiraportin ennusteen mukaan vuoden 2023 ylijäämä olisi noin 0,2 miljoonaa euroa johtuen pääosin verotuloennusteiden kohenemisesta.

Raamin verotulot ja valtionosuudet on arvioitu Kuntaliiton ja Valtiovarainministeriön kevään ennusteiden mukaisesti. Valtionosuus- ja verotuloennusteiden kehitystä seurataan ja raamia on tarkastettava mahdollisia muutoksia vastaavasti. Valtionosuuslaskelmat päivitetään seuraavan kerran elokuussa, kun raportointi vuoden 2022 palveluluokkakohtaisten kustannusten osalta on valmistunut. Tämän jälkeen valtionosuuksien siirtolaskelmat päivitetään vastaamaan vuosien 2021 ja 2022 toteutuneita tietoja, mikä saattaa muuttaa kuntakohtaisia valtionosuuslaskelmia merkittävästikin.

Henkilöstömenot

Kunta-alan työehtosopimus kaudelle 1.5.2022 – 30.4.2025 on hyväksytty 8.6.2022 lisäksi maaliskuussa 2023 saatiin päätökseen sovintoesitysten mukainen perälautaratkaisu. Raamissa on varauduttu kustannustason nousuun ja varaus kattaa työehtosopimuksen vuoden 2024 palkankorotukset.

Palkkojen budjetointi

Työehtosopimus tuo koko vuoden tasolla keskimäärin 2,99 %:n korotuksen vuonna 2024. Budjetoinnissa tulee huomioida työehtosopimuksen mukainen korotus. Budjetoinnin pohjana tulee olla palkkasummat vuoden 2023 korotusten jälkeen.

OVTES:n piiriin kuuluvien työntekijöiden palkkoja budjetoidessa tulee huomioida kiinnittää peruspalkkojen lisäksi siihen, että OVTES:n mukaiset lisät, kuten viikkoylitunnit, tulevat budjetissa arvioiduiksi.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen budjetointi

Vuoden 2024 lopulliset henkilösivukulut vahvistetaan vuoden 2023 lopulla. Talousarvion laadinnassa käytetyt arvot perustuvat Kevan budjetointiohjeisiin ja Kuntaliiton ennustemateriaaliin. Vuoden 2024 henkilösivukuluja laskettaessa tulee käyttää seuraavia prosentteja:

- Palkkaperusteinen eläkevakuutusmaksu 17,0 %
- Sosiaaliturvamaksu 1,48 %
- Työttömyysvakuutusmaksu 1,70 %
- Tapaturmavakuutus 0,50 %
- Arvioitu tasausmaksu vuodelle 2024 on 142.862,40 €.

Organisatoriset muutokset

Vuoden 2024 aikana ei ole tarkoitus toteuttaa varsinaisia organisatorisia muutoksia.

Sopeuttamistoimenpiteet

Aikaisempina vuosina tehtyjä tasapainottamistoimenpiteitä tulee jatkaa edelleen vuonna 2024 sekä jatkuvasti etsiä uusia toimintatapoja palvelujen tuottamiseen aiempaa taloudellisemmin. Kunnanvaltuuston tulee hyväksyä talouden tasapainottamissuunnitelma viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä.

Strategiaan perustuvien operatiivisten tavoitteiden ja seurantamittareiden asettaminen

Vuoden 2024 talousarvion rakenne on sama kuin vuonna 2023. Talousarvion operatiiviset tavoitteet tulee asettaa voimassa olevan strategian pohjalta. Tavoitteita ja mittareita määriteltäessä on kiinnitettävä huomioita siihen, että toteutumisen mittaaminen on mahdollisimman yksiselitteistä ja luotettavaa. Jokaista strategista tavoitetta kohden tulisi olla 1-2 tavoitetta/toimenpidettä.

Tavoitteet ovat väline, jolla kaupunginvaltuusto ohjaa toimintaa. Ehdotuksen laatijat vastaavat siitä, että euromääräinen ehdotus ja tavoitteet vastaavat toisiaan.

Toimialat voivat täydentää strategisten tavoitteiden lisäksi tavoitteita toiminnallisilla tavoitteilla, jotka eivät kaikilta osin ole valtuustoon nähden sitovia. Näillä tavoitteilla täydennetään strategiaa tavoitteita siten, että tavoitteet kattavat palvelualueen perustehtävät. Täydentävät tavoitteet ovat sitovia lautakuntatasolla. Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan edellyttämät määrärahat ja tuloarviot ja siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat ovat sitovia ja niiden toteutumisesta on vastattava valtuustolle, ellei niiden sitovuudesta ole muuta päätetty.

Hallintokuntien tulee asettaa laatu-, taloudellisuus- ym. tavoitteita sen mukaan kuin eri tehtävissä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Tavoitteet ja niihin liittyvät mittarit voidaan esittää esimerkiksi numeroina tai yksinomaan sanallisesti.

Lautakunnan esitys vuoden 2024 talousarvioksi

Lautakuntien tulee huolehtia siitä, että vuoden 2024 talousarvioehdotus lautakunnan alaisen toiminnan osalta on annettu raamissa. Lautakunnan ehdotus sisältää sekä käyttötalouden että investoinnit. Lautakunnan esityksen tulee sisältää taloudellisten tavoitteiden lisäksi operatiiviset tavoitteet sekä sanalliset perustelut talousarvion sisällöstä. Talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutuminen tulee pystyä arvioimaan ja esittämään tilinpäätöksessä.

Investoinnit

Investointiosaan sisällytetään suunnitelma talousarviovuodelle ja taloussuunnitelmavuosille. Investointiohjelma laaditaan vuosille 2024-2027. Investointiohjelma hyväksytään vuoden 2024 osalta sitovana ja taloussuunnitelman vuosien 2025-2027 osalta ohjeellisena.

Investoinnit toteutetaan kunnanvaltuuston hyväksymien määrärahojen puitteissa. Mahdolliset investointien lisämäärärahat ja muut muutokset edellyttävät aina asianomaisen toimielimen, kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston käsittelyn. Jos kysymys on kunnan kehittämiseen liittyvästä investoinnista tai välttämättömästä tarpeesta, hyväksytään investointiohjelmaan uusia hankkeita myös talousarviomuutoksena. Investointiosaan budjetoidaan hankkeet, joiden kustannukset ovat enemmän kuin 10.000 euroa, ja joiden käyttöikä on pidempi kuin kolme vuotta.

Investoinnit kirjataan taseeseen omaisuudeksi ja vähennetään poistamalla. Investoinneilla on täten vaikutus kunnan omaisuuteen.

Huomioitava kuitenkin on, että kaikki yli 10.000 euroa maksavat hankinnat eivät ole investointeja, vaan esimerkiksi omaisuutta ylläpitävät korjausmenot ovat käyttömenoja. Jos investointihanke toteutetaan useamman vuoden aikana, tulee se jakaa suunnitelmavuosille. Talousarviossa on myös huomioitava investointien vaikutukset käyttötalouteen.

Lautakuntien tulee antaa investointiehdotuksensa vuodelle 2024 sekä arvio tulevista investoinneista vuosille 2025 ja 2026.

Talousarvioraami 2024

Tuloslaskelma, ulkoinen	TP 2022	TA 2023 M	TA 2024
Toimintatuotot	2 913 294	2 534 565	2 237 830
Myyntituotot	1 320 988	1 219 323	
Maksutuotot	617 311	124 600	
Tuet ja avustukset	399 663	249 282	
Muut Tuotot	575 332	941 360	
Toimintakulut	-18 607 125	-9 005 679	-8 485 242
Henkilöstökulut	-5 760 737	-5 071 677	
Palvelujen ostot	-11 241 472	-1 932 877	
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-929 694	-1 303 270	
Avustukset	-402 810	-416 000	
Muut menot	-272 412	-281 855	
Toimintakate	-15 693 831	-6 471 114	-6 247 412
Verotulot	9 325 214	5 023 000	5 016 000
Valtionosuudet	7 564 660	2 632 417	2 418 651
Rahoitustuotot ja -kulut	-2 400	-229 300	-205 500
Korkotuotot	4 071	1 000	
Muut rahoitustuotot	75 929	61 300	
Korkokulut	-67 511	-270 000	
Muut rahoituskulut	-14 890	-21 600	
Vuosikate	1 193 644	955 003	981 739
Suunnitelman mukaiset poistot	-912 809	-853 984	-864 000
Tilikauden tulos	280 834	101 019	117 739
Poistoeron muutos	21 444	21 444	21 444
Tilikauden yli-/alijäämä	302 278	122 459	139 179
Kertynyt yli-/alijäämä	-1 614 521	-1 492 062	-1 352 883

	2024 Tulot	Menot	Netto
Keskusvaalilautakunta	8 000	10 000	-2 000
Valtuusto		30 000	-30 000
Tarkltk		18 000	-18 000
Hallintopalvelut	10 000	1 092 978	-1 082 978
sivistys ja hyvinvointi	664 830	5 050 000	-4 385 170
Kuntaympäristö	1 555 000	2 284 264	-729 264
	2 237 830	8 485 242	-6 247 412

Valmisteluaikataulu

Hallintokunnat laskevat ja esittävät talousarvion vuodelle 2024 sekä toimintatuotto- ja toimintamenoarviot sekä investointitarpeet taloussuunnitelmavuosille 2025 ja 2026 alla olevan aikataulun mukaisesti:

- 14.8.2023 kunnanhallitus antaa raamin 2024 lautakunnille
- 22.9.2023 talousarvion 2024 luvut kirjanpitoon
- 9.10.2023 valtuuston iltakoulu (TE2025, TA2024-luonnos)
- 10-11/2023 lautakuntakäsittelyt
- 27.11.2023 kunnanhallitus
- 11.12.2023 kunnanvaltuusto

Esittelijä	vt kunnanjohtaja Touko Aalto
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää hyväksyä talousarvio 2024 laadintaohjeen ja antaa sen ohjeeksi lautakunnille vuoden 2024 talousarvion valmistelua varten.
Päätös	Hyväksyttiin yksimielisesti.